

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ
Кафедра публічного управління та адміністрування

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему: *«Шляхи підвищення інвестиційної привабливості регіонів
України в умовах фінансової децентралізації»*

Виконала: студентка
4 курсу за спеціальністю
281 Публічне управління та
адміністрування
денної форми навчання
Аліна ІГНАТ

Керівник: Доктор наук з державного
управління, доцент,
Інна ШЕВЧУК

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та
ініціали)

Рецензент: Доктор наук з державного
управління, кандидат
економічних наук, доцент,
Людмила МАТВЕЙЧУК

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та
ініціали)

Анотація

Ігнат А. В. Шляхи покращення інвестиційної привабливості регіонів України в умовах фінансової децентралізації.

Бакалаврська робота за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування. Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова. Хмельницький, 2022.

У бакалаврській роботі наведено вирішення актуального наукового завдання, що полягає у виокремленні шляхів підвищення інвестиційної привабливості регіонів України в умовах фінансової децентралізації, визначення сутності фінансової децентралізації, впливу фінансової децентралізації на інвестиційну сферу.

У роботі розкрито сутність та складові інвестиційної привабливості регіонів та фінансової децентралізації, виокремлено напрями удосконалення державної регіональної політики в інвестиційній сфері для формування інвестиційної привабливості регіону, охарактеризовано обсяги капітальних інвестицій регіонів України за визначений період; проведено аналіз обсягів капітальних інвестицій за напрямами економічної діяльності у регіонах України; досліджено дохідну частину та обсяги міжбюджетних трансферів на прикладі Хмельницької та Одеської областей.

Запропоновано напрями удосконалення державної регіональної політики щодо формування інвестиційної привабливості регіонів в умовах викликів сьогодення.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, фінансова децентралізація, регіон, критерії інвестиційної привабливості, капітальні інвестиції, державна регіональна політика.

Summary

A.V. Ihnat. Ways of increasing investment attraction regions of Ukraine in conditions of financial decentralization.

Thesis for obtaining the Bachelor degree on specialty 281 Public management and administration. Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law. Khmelnytskyi, 2022.

The bachelor's thesis solves the current scientific problem, which consists in identifying ways to increase the investment attraction of the regions of Ukraine in terms of financial decentralization, defining the essence of financial decentralization, the impact of financial decentralization on the investment sphere.

The essence and components of investment attraction of regions and financial decentralization are revealed, the directions of improvement of the state regional policy in investment sphere for formation of investment attraction of the region are singled out, volumes of capital investments of regions of Ukraine for the certain period are characterized; the analysis of volumes of capital investments on directions of economic activity in the regions of Ukraine is carried out; the revenue part and volumes of intergovernmental transfers on the example of Khmelnytskyi and Odesa oblasts were studied.

The directions of improvement of the state regional policy in the sphere of investment for formation of investment attraction of the region in the conditions of globalization are offered.

Key words: investment attraction, financial decentralization, region, criteria of investment attraction, capital investments, state regional policy.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ.....	9
1.1.Інвестиційна привабливість регіону як інструмент підвищення рівня конкурентоспроможності	9
1.2.Поняття фінансової децентралізації як чинника регіонального розвитку	13
РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ЗА 2019 – 2021 РОКИ.....	20
2.1. Дослідження обсягів капітальних інвестицій регіонів України за 2019-2021 роки	20
2.2. Ключові критерії інвестиційної привабливості регіону	30
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	35
3.1. Модернізація державної політики щодо формування інвестиційної привабливості регіону в умовах глобалізації	35
3.2. Напрями підвищення інвестиційної привабливості регіонів в умовах зміни політико-економічних ситуацій в країні.....	41
ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	49

ВСТУП

Посилення глобалізаційних процесів та мінливість зовнішнього середовища вимагає як від держави, так і регіонів вчасно реагувати на виклики сьогодення.

В контексті теми роботи звернено увагу на інвестиційну сферу у розвитку регіонів та його інвестиційну привабливість в умовах фінансової децентралізації.

Проблемою інвестиційної діяльності виступають такі фактори як неповне формулювання основних понять та інструментів під час здійснення такої діяльності, відсутність чітких меж розуміння інвестиційної привабливості об'єкта інвестування через критерії, що ускладнює процеси інвестиційної діяльності регіонів. Це є проблема для країн, що розвиваються та перебувають на етапі формування та закріплення ринкової економіки.

Наразі маємо змогу ознайомитись із принципами здійснення інвестування у регіони із зарубіжного досвіду, але це питання є актуальним на сьогодні серед наукових досліджень та для застосування суб'єктами господарювання. Щонайменше можна ознайомитись із статтями де здійснено розкриття поняття «інвестиційна привабливість» та його критеріїв, адже до сьогодні немає єдиного прийнятого поняття.

Протягом останніх декількох років в Україні активно здійснюється розвиток та впровадження децентралізації для вирішення реальних проблем певної територіальної громади, посилення ступеня демократичності у суспільстві, надавши йому змогу утворення громадських організацій чи об'єднань, тобто кожен регіон та його громади стають самі зацікавленими в інноваційному розвитку свого середовища в якому вони проживають, володіючи при цьому реальним потенціалом у вигляді певних ресурсів.

Саме тому розвиток інвестиційної привабливості кожного регіону, незалежно від його вкладу у загальний потенціал країни на зараз та в умовах, що сприятливі для формування матеріального, фінансового та організаційного

забезпечення потреб та інтересів регіону є актуальним для формування державної регіональної політики.

Мета роботи полягає у аналізі теоретичних основ інвестиційної привабливості у розрізі її покращення в певному регіоні за умов їх фінансової децентралізації, дослідивши які стає можливим сформуванню потенціалу регіону задля формулювання підходу його розвитку.

Для повного висвітлення теми роботи зазначаються завдання, які були вирішені протягом опрацювання матеріалу, серед них:

- вивчити інвестиційну привабливість регіону як інструмента підвищення рівня конкурентоспроможності;
- проаналізувати поняття фінансової децентралізації як чинника регіонального розвитку;
- дослідити обсяги капітальних інвестицій регіонів України за 2019-2021 роки;
- систематизувати ключові критерії інвестиційної привабливості регіону;
- визначити напрями модернізації державної політики щодо формування інвестиційної привабливості регіону в умовах глобалізації;
- виокремити напрями підвищення інвестиційної привабливості регіонів в умовах зміни політико-економічних ситуацій в країні.

Об'єкт – процес формування і розвитку інвестиційної привабливості регіонів, які виникають в процесі здійснення інвестиційної діяльності в межах певного регіону, а також із створених державою умов функціонування як окремих регіональних одиниць загального потенціалу країни.

Предметом роботи є теоретичні та практичні засади формування інвестиційної привабливості регіонів України в умовах фінансової децентралізації.

Процес децентралізації, як інструмент та механізм забезпечення життєдіяльності певного регіону, володіючи при цьому певними повноваженнями, що передані від ланки центрального управління, є однією із цілей державної регіональної політики чи стратегії, а тому бачення чіткого плану для підвищення інвестиційної привабливості, а саме тих аспектів, які зацікавлять потенційних іноземних інвесторів актуалізує необхідність детального вивчення обраної теми.

Досягнення відповідей на питання, що виникали у ході опрацювання матеріалу забезпечувались шляхом застосування доцільних методів дослідження. Серед них ключовим методом виступає ретроспективний аналіз, оскільки було опрацьовано рішення відповідних обласних державних адміністрацій щодо виконання обласних бюджетів за 2019-2021 роки та динаміку інвестиційної діяльності за цей період щоб чітко визначити проблеми та перешкоди у залученні прямих іноземних чи внутрішніх інвестицій, а також сформулювати шляхи їх вирішення та напрями вдосконалення державної регіональної політики.

Метод порівняння був залучений у процесі дослідження виконання обласних бюджетів Хмельницькою та Одеською обласними державними адміністраціями, наповнення бюджетів через власні та залучені кошти, тобто об'єми офіційних трансфертів.

Евристичний метод полягає у необхідності дослідження великої кількості матеріалу, документів стратегічного планування та розвитку, щоб виявити повноту розкриття поняття інвестиційної привабливості, його механізмів та теоретичних основ, а також їх реалізація у стратегіях регіонального розвитку та формулювання пропозицій.

У процесі вирішення завдань роботи одержано такі наукові результати, що характеризуються новизною, а саме уточнено поняття «інвестиційна привабливість регіону», під яким слід розуміти комплекс економічних, соціально-політичних, екологічних та інших чинників, які здатні показати рівень

конкурентоспроможності регіону в залученні інвестицій. Виділено, на думку автора, ключові критерії інвестиційної привабливості в яких зацікавлений потенційний інвестор. Подальшого розвитку дістали обґрунтування модернізації державної регіональної політики щодо формування інвестиційної привабливості регіону та напрямів підвищення інвестиційної привабливості регіону в умовах зміни політико-економічних ситуацій в країні. Виокремлення реального потенціалу регіонів України до покращення інвестиційної привабливості на основі обсягів капітальних інвестицій, доходів обласних бюджетів та міжбюджетних трансферів на прикладі Хмельницької та Одеської областей за 2019-2021 роки.

В економічній літературі досить широко описується практика інвестиційної діяльності на прикладі підприємств чи організацій, але відсутні методи чи підходи які можна реалізувати для субнаціонального рівня, тобто регіонального чи для певних територій у статусі вільних економічних зон.

Апробація результатів роботи: «Порівняльний аналіз наповнення бюджетів на прикладі Хмельницької та Одеської областей», подано 15 червня 2022 р., дата конференції 17-18 червня 2022 р.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ

1.1. Інвестиційна привабливість регіону як інструмент підвищення рівня конкурентоспроможності

Розвиток інвестиційних процесів характеризується постійним рухом капіталу на різних рівнях економіки як в межах однієї країни, так і поза нею. Інвестиції та їх вклад здійснюються завжди з метою пошуку умов для найбільш ефективної реалізації коштів та одержання максимального прибутку. На сьогодні, економіка України розвивається в умовах, що далекі від сприятливих, а саме нестабільного, невизначеного та динамічного зовнішнього середовища.

Інвестиційна діяльність в своїй основі містить фактор ризику, а за подібних умов імовірності виникнення різного роду ризиків підвищується. Потреба у підвищенні інвестиційної привабливості регіонів викликана рядом чинників задля економічного розвитку країни в цілому. В процесі децентралізації в Україні підвищується роль саме органів місцевого самоврядування та місцевих органів влади як головних відповідальних осіб за соціально – економічний розвиток їх територій. Для досягнення мети інвестиційної діяльності враховуються інші чинники, як мотиваційні так і дестабілізуючі, що по-різному проявляються в часі та просторі, що складає інвестиційну привабливість регіону як об'єкта інвестування.

Саме привабливість в ринкових умовах є комплексним критерієм успіху та рівня розвитку в економіці та збереження позицій на ринку, а тому найбільш повно відображає інтереси потенційних інвесторів. Загальноприйняте поняття інвестиційної привабливості досі є в темі дискусій, адже кожен фахівець враховує певні критерії, що впливатимуть на інвестиційний привабливість регіону. Серед основних поглядів варто звернути увагу на наступні:

інвестиційна привабливість — це сукупність характеристик, що дозволяє потенційному інвестору оцінити, наскільки той або інший об'єкт інвестицій

привабливіший від інших для вкладення наявних коштів (Пахомова В.А.) [16, с. 261];

інвестиційна привабливість є поняттям дуалістичним та уособлює інвестиційну привабливість самого регіону (існуюча нормативно-законодавча база, правові аспекти, політична ситуація, ступінь захисту прав інвесторів, рівень оподаткування тощо) та інвестиційну привабливість конкретних об'єктів інвестування (економічний стан галузей, підприємств й інших суб'єктів господарської діяльності) (Гарнова В.А. та Стомпелева А.С.) [16, с. 261];

ототожнюють поняття інвестиційної привабливості та інвестиційної конкурентоспроможності, під якою розуміють здатність економіки держави сприймати великі інвестиційні вкладення, забезпечувати їх окупність і трансформацію у зростання виробництва, насичення ринку ліквідною продукцією, розширення впливу інвестора на ринок і поступове повернення вкладеного капіталу (П.І. Гайдучкий, Ю.В. Каракай, В.Е. Грамотнев, С.М. Суярко, С.В. Трифонов) [16, с.261].

Загальною характеристикою понять є оцінка інвестором привабливості обраного регіону як об'єкту інвестування та середовище в якому він перебуває, тобто фактори які впливають на нього. Дослідження показують, що і такі підходи до трактування не повністю охоплюють усі важливі чи доцільні характеристики чи роз'яснення щодо успішності або невдачі території у конкурентній боротьбі за інвестиції.

Але все ж є загальне бачення основних компонентів інвестиційної привабливості регіону, а саме йдеться про набуті та базові компоненти. Набуті компоненти формуються із відповідного законодавчого та інституційного забезпечення, сприятливого бізнес-середовища, ефективної протидії корупції.

Щодо базових компонентів звертають увагу на наявність тих чи інших трудових та природних ресурсів, географічного розташування, тобто враховуються основні характеристики території. Як бачимо за структурою, інвестиційна привабливість є інтегрованою системою, яку формують різного

роду компоненти та види взаємозв'язків. Перевага у відповідних компонентах так чи інакше підвищує інвестиційну привабливість регіону, але не гарантує однозначного рішення від інвесторів. Якщо країна посиляється виключно на базові компоненти, тоді значного успіху в залученні інвестицій не буде досягнуто. Саме тому інтегрований підхід до формування інвестиційної привабливості регіонів доцільний у політиці як країни в цілому, так і окремого регіону.

Для розуміння логіки викладу інформації та розгляду теми узагальнимо в такому форматі інвестиційну привабливість території як комплексного поняття, що складається з економічних, соціально-політичних, екологічних та інших факторів, які здатні показати рівень конкурентоспроможності території в залученні інвестицій.

Хоча в контексті роботи ми опрацьовуємо регіональний рівень, варто зазначити і про рівень країни, адже навіть виходячи із набутих критеріїв інвестиційної привабливості, діяльність органів державної влади має вагомий вплив на ефективність та кількість інвестицій. Інвестор, перед тим, як вкласти капітал чи кошти, обов'язково оцінює макрорівень організації суспільства. Оскільки на цьому рівні охоплюються найвищі інстанції влади та їх рішення і діяльність, що поширюються на основні соціально – економічні процеси, а також внутрішню та зовнішню політику країни.

Володіючи своєчасною та достовірною інформацією щодо рівня привабливості того чи іншого об'єкта, інвестор може визначити відповідні пріоритетні напрями інвестування. Разом з тим, слід відмітити, що перед прийняттям рішення про вкладання коштів інвестор має в комплексі оцінити інвестиційну привабливість країни і регіонів, оскільки саме вони визначають конкурентні переваги об'єкта інвестування (проекту, підприємства) в довгостроковій перспективі [39, с. 9]. Тому розглядаючи регіональний рівень або мезорівень, не можемо не враховувати фактор впливу держави.

Поділ чинників на суб'єктивні та об'єктивні є умовним, оскільки у довгостроковій перспективі вони можуть змінюватися. Але він дозволяє врахувати всі інформаційні канали та обробку даних в ході проведення оцінки інвестиційної привабливості регіону, виявити проблемні моменти програми дій щодо можливого залучення додаткових інвестицій до регіону, визначити спрямованість та ефективність регіону як об'єкта інвестування та програми, окресливши пріоритети в регіональному аспекті. Чинники об'єктивного характеру визначаються територіальними особливостями, розташуванням, потенціалом у ресурсах тощо. А суб'єктивні фактори включають інвестиційну політику, яка є результатом діяльності органів місцевого самоврядування та органів державної влади з питань управління розвитком інвестиційної діяльності певного регіону. Як свідчать результати наукових праць, інвестиційна привабливість є найбільш оцінюваною категорією, оскільки дає змогу проаналізувати об'єкт інвестування з різних точок зору, що було викладено вище через компоненти даного поняття.

В умовах децентралізації державного управління країною, що на сьогодні активно впроваджується, підвищуються роль та значення регіональних органів управління, що забезпечить можливість активізувати розвиток як промислового, так й інших секторів певного регіону за рахунок підтримки залученим капіталом. За цих умов проблема виявлення інвестиційно привабливих регіонів країни для пошуку активних зовнішніх та внутрішніх інвесторів є актуальною в контексті економічного розвитку.

Доцільно зазначити, що мета інвестора визначає навіть вибір критеріїв оцінки об'єкта інвестування із усіх можливих показників, чинників та критеріїв. А також слід ураховувати цілі інвестора щодо обраної ним сфери, до прикладу туризм, промисловість або інноваційний розвиток та їх особливості.

Подання інформації щодо інвестиційної привабливості регіону через критерії та їх показники після проведених досліджень забезпечує підвищення рівня аргументованості з боку регіону для прийняття рішення інвестором.

Тому що в часі інформаційного та глобалізованого суспільства, чим краще обґрунтована інформація реальними показниками та даними, тим більше переваг в проекту чи програми щодо розвитку та отримання інвестицій.

Враховуючи великі інвестиційні потреби пов'язані з цілями сталого розвитку як окремих територій, так і країни в цілому глобальні потоки прямих іноземних інвестицій тримають тенденцію на скорочення і це відбувається приблизно в динаміці на 2 % або на 1,75 трлн дол.

На сьогодні в умовах кризи є проблема розробки та реалізації єдиної методики аналізу інвестиційної привабливості регіону, яка враховувала б кількісні та якісні характеристики об'єкта інвестування, забезпечуючи прозору та однозначну оцінку за критеріями з метою зменшення ризику вкладеного капіталу. Але є реальна потреба розробки такої методики, що проводиться на основі аналізу соціально-економічного стану регіону та визначення рівня його інвестиційної привабливості.

1.2. Поняття фінансової децентралізації як чинника регіонального розвитку

Органи державної влади на місцях в умовах децентралізації є в пошуку джерел щодо фінансування суспільних та громадських послуг територіальної громади за рахунок власних чи залучених коштів. Місцевий бюджет забезпечує матеріальною базою діяльність органу для задоволення потреб територіальної громади. За умови надання ширшого кола повноважень регіонам щодо управління територіальними громадами відповідає підходу задоволення потреб на часі. Тому зараз активно діє процес розподілу функцій, фінансових ресурсів та відповідальності за їх використання між центральним і місцевими рівнями управління, що сформовано під поняттям фінансової децентралізації.

Тобто місцеві органи влади мають можливість самостійно приймати рішення щодо фінансових питань та управління територією. Багато наукових поглядів акцентують увагу на тому, що фінансова децентралізація сприяє ефективному розподілу ресурсів.

Основні функції які очікуються від впровадження механізмів фінансової децентралізації є перерозподільна та стабілізаційна. Централізоване забезпечення вирівнювання доходів адміністративно-територіальних одиниць становить перерозподільну функцію. Такий централізований вплив пояснюється рухливістю ресурсів та міграцією населення, яке час від часу спричиняє нестачу у ресурсах в одних регіонах, але перенасичення в іншому через більш сприятливі умови для життєдіяльності. При чому ця функція може бути надана і на місця. Друга функція вказує на важливість підтримки макроекономічної стабільності в країні, адже діяльність кожного окремого регіону створює синергетичний ефект загального розвитку країни.

У європейській літературі фінансова децентралізація включає такі ланки:

- Децентралізацію видатків – коли місцевим органам влади надаються фінансові ресурси для виконання покладених на них завдань;
- Децентралізація доходів, тобто через закріплення переліку власних доходів, достатніх для виконання своїх функцій;
- Процесуальна та організаційна самостійність, у формі права на самостійне складання, затвердження та виконання бюджетів.

Саме тому достатній адміністративний та фінансовий потенціал місцевих органів влади для належного виконання покладених на них функцій є їх перевагою використання фінансової децентралізації. А для ефективного надання суспільних благ застосовуються дієві стимули і механізми чіткого розподілу зобов'язань з врахуванням економічних критеріїв.

Ідея теорії фінансової децентралізації уже закладена у концепціях щоб сприяти переходу до внутрішньо-орієнтованої моделі соціально-економічного розвитку регіонів та ефективного використання їх власного фінансового потенціалу. Перші зміни забезпечили передачу органам місцевого самоврядування додаткових бюджетних повноважень і закріплення стабільних джерел доходів. Вони отримали повну бюджетну самостійність щодо

наповнення своїх бюджетів. Зросла кількість джерел формування доходів через передачу окремих доходів з державного бюджету.

В сучасних умовах регіональна інфраструктура є вагомим та пріоритетним чинником соціально-економічного розвитку регіону, що формує потенціал та імідж території, стан функціонування усіх секторів економіки, що створює засади для адаптації галузей економіки до змін та запитів зовнішнього середовища, своєчасне включення ринкових трансформацій та зумовлює потребу системного підходу до розвитку інвестиційної політики, підвищення інвестиційної привабливості шляхом реалізації стратегічних проектів та програм.

Для того щоб розуміти увесь характер можливостей та рівня розвитку регіону, його потенціалу розберемо взагалі поняття регіону, що є область, район або частина країни, що відрізняється від інших областей чи територій сукупністю природних та історично сформованих, відносно стійких економіко-географічних та інших особливостей, які часто поєднуються з особливостями національного складу населення [18, с.185].

Регіон як окремий сегмент території певної країни є досить складним утворенням, адже містить багато різних чинників середовища. Перш за все це об'єднання окремого невеликого суспільства, тобто певна група людей, які об'єднані за певним принципом і мають спільні уявлення, особливості життєдіяльності тощо. Людський фактор формує загальне розуміння про ту чи іншу територію.

Кожен регіон особливий по своєму, виходячи з аналізу різних факторів, а тому є сформовані певні підходи до їх класифікації з метою правильного формування політики, стратегії розвитку тощо. Так важливим поділом регіонів для економічного аналізу є на проблемні, депресивні регіони та регіони-донори.

Проблемні регіони, тобто слаборозвинені, кризові, промислові, сільськогосподарські та слабо заселені райони, за своєю назвою дають зрозуміти, що є певна проблема, яка вимагає вирішення щоб говорити про

розвиток, вдосконалення та інновації. Такий статус регіону надають у випадку, коли ВВП на душу населення не вище 75%.

З категорії теж несприятливих умов життєдіяльності є депресивні регіони, тобто це територіальні громади, чий внесок до державного бюджету нижчий, за суму отриманих ними дотацій. Інколи зазначають і про регіональну деградацію як процес руйнування або зниження сформованого рівня територіальної організації, точніше кажучи регрес. Із позитивних видів виділяють регіони-донори, які роблять істотний внесок до державного бюджету або ж мають змогу допомагати ще депресивним регіонам.

З боку держави важливим питанням є розробка державної регіональної політики та політики забезпечення місцевого економічного розвитку. Останній вид політики, означає здійснення державою та органами місцевого самоврядування у сфері регіонального розвитку країни організаційно-правових, економічних заходів та заходів у галузі фінансів відповідно до стратегічних і тактичних цілей держави чи окремого регіону, спрямовані на вдосконалення регіональної структури економіки та розв'язання фінансових проблем.

У разі відсутності тих чи інших програм чи проектів, що входять до регіональної політики, важко формувати інвестиційну привабливість регіону. Якщо немає загального бачення пріоритетів та недоліків чи можливих шляхів розвитку, тоді недоречно заявляти про потребу в інвестиціях. Проте інвестора знову ж таки цікавить реальний стан та результати реалізації програм та регіональної політики. Саме тому варто зазначити про механізм реалізації регіональної політики, де основними складовими є:

- Законодавча нормативна база;
- Бюджетно-фінансове регулювання;
- Державна фіскальна політика;
- Державні регіональні програми;
- Індикативні плани та прогнози;
- Місцеві програми соціально-економічного розвитку;

- Створення та розвиток спеціальних економічних зон у певних регіонах;
- Розвиток міжрегіонального та прикордонного співробітництва.

Серед вище наведених складових можна помітити критерії, що формують інвестиційну привабливість регіону, які розглянуто у розділі 2.

Для того щоб мати вагомі важелі для переконання інвесторів необхідно виокремити пріоритети регіону на які буде спрямована увага для соціально-економічного розвитку. Адже інтерес інвесторів залежить від їх зацікавленості у тих чи інших видах господарської діяльності, галузях економіки та сфер життєдіяльності суспільства. Залежно від ієрархічного рівня розрізняють:

- Загально-економічні пріоритети (розвиток на певний період, в одній сфері);
- Галузеві пріоритети (випереджувальні темпи конкретної галузі);
- Внутрішньо галузеві пріоритети (зростання підгалузей та виробництв у межах галузі);
- Внутрішньо виробничі пріоритети (пов'язані з прискореним розвитком внутрішньо виробничих об'єднань і підприємств);
- Територіальні пріоритети (випереджаючий розвиток окремих регіонів).

Варто не забувати, що максимальний результат усіх чинників можливий за взаємодії елементів системи, яка посилюватиме ефективність її функціонування або ж діють за принципом синергетичності.

Оскільки процес аналізу та прогнозування інвестиційної привабливості регіонів мають бути узгоджені з державною регіональною політикою, вище було викладено основні для них параметри. З точки зору розвитку регіонів, інвестиційну привабливість розглядають як надійне та своєчасне досягнення цілей інвестора на основі економічних результатів діяльності виробництва в яке здійснюються інвестиції.

Основними моментами в державній інвестиційній політиці регіонального розвитку є стимулювання розвитку експортних та імпорتنих замінних виробництв тих регіонів, які мають для цього найкращі умови. Одними із інструментів розглядають формування спеціальних або вільних економічних зон та прискорення розвитку необхідної регіональної інфраструктури. В Україні на сьогодні є сформовані показники інвестиційної привабливості, де серед основних зазначено рівень загального економічного розвитку та розвитку інвестиційної інфраструктури регіону, демографічна характеристика регіону, рівень розвитку ринкових відносин і комерційної інфраструктури та рівень різного роду ризиків (криміногенних, екологічних тощо). Від отриманих результатів всі регіони країни згруповують наступним чином:

1. Регіони пріоритетної інвестиційної привабливості, ефективність яких на 35-40% вище ніж в країні цілому.
2. Регіони досить високої інвестиційної привабливості, в яких на 15-20% вище ніж по країні в цілому.
3. Регіони середнього інвестиційної привабливості, де рівень приблизно як по країні в цілому.
4. Регіони низької інвестиційної привабливості – на 20-30% нижче ніж по країні в цілому.

Пов'язуючи вищезазначене з властивостями інфраструктури як економічної категорії та тенденціями регіонального розвитку, можна сказати, що концептуальні засади інфраструктурних трансформацій регіонального простору зазначають про те, що регіональна виробнича інфраструктура виступає як цілісна відкрита система та одночасно підсистема у складі господарського комплексу всієї країни. Інфраструктурні зміни покликані підтримати відкритість економіки регіону та забезпечити раціональність його участі у міжрегіональній взаємодії.

Стратегічним пріоритетом виступає гармонізація векторів і тенденцій регіонального та інфраструктурного розвитку. Забезпечення відповідності інфраструктурних технологій принципам інновацій та прогресивності розробок

і технічних досягнень, пріоритетне посилення та гармонізація взаємодії між секторами у регіоні, дає змогу розглядати процес розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації.

Таким чином, у результаті впровадження фінансової децентралізації сталося суттєве збільшення надходжень власних доходів місцевих бюджетів регіонів України, а безумовною перевагою стало краще забезпечення потреб територіальних громад. Саме фінансова децентралізація забезпечує прозорість та ефективність використання коштів для підвищення рівня життя громади. Це забезпечує цілеспрямоване використання одержаних коштів на розвиток громади, а не на виплату закріплених видатків.

РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ЗА 2019 – 2021 РОКИ

2.1. Дослідження обсягів капітальних інвестицій регіонів України за 2019-2021 роки

Безперервне виробництво суб'єктами господарювання здійснюється завдяки значним капітальним вкладом. Капітальні інвестиції направлені на придбання і виготовлення матеріальних та нематеріальних активів термін служби яких перевищує один рік. Інвестиції в основний капітал спрямовуються у капітальне будівництво, машини, обладнання, інвентар, транспортні та інші основні засоби. Саме вони є важливим показником виробництва та стабільного соціально-економічного розвитку регіонів та держави в цілому. А інвестиції у такий капітал збільшують запаси товарів та послуг за умови безперебійного виробництва.

За умов сьогодення в Україні соціально-економічний розвиток не можливий без достатнього фінансування капітальних інвестицій, насамперед у види економічної діяльності де виробляються конкурентні товари з метою нарощування їх експорту. У той же час процес залучення капітальних інвестицій загальмований впливом політичної та економічної криз останніх років. Внаслідок цього знизився інвестиційний потенціал державного та регіонального бюджетів, погіршився фінансовий стан підприємств окремих регіонів, скоротились обсяги банківського кредитування та знизилась інвестиційна активність іноземних інвесторів.

У процесі аналізу та на основі обраного автором підходу щодо виокремлення пріоритетних галузей економічної діяльності країни у попередньому розділі, було з'ясовано, що протягом 2019-2021 рр., почалося нарощування інвестицій у пріоритетні галузі економічної діяльності певного регіону. Так, за цей період обсяги капітальних інвестицій у сільське господарство в Україні підтримував сталий показник в середньому 9,1% до загального обсягу. Не дивлячись на кризу спричинену епідемією у 2020 році сільське господарство

отримало на 1,3% менше капітальних інвестицій порівняно із іншими роками. По регіонам за визначений період в загальному обсязі найбільшу частку отримали Херсонська область (34%), Сумська область (35,7%), Чернігівська область (39,8%), Кіровоградська область (38,3%), Вінницька область (23,8%). А найнижчі показники у цій галузі мають Дніпропетровська, Львівська, Закарпатська та Донецька області, в середньому їх частка не перевищує 7,4% за визначений період і свідчить про відсутність пріоритету даного виду економічної діяльності.

Промисловість є пріоритетним видом економічної діяльності для усіх регіонів України, адже в середньому його частка 37,4% до загального обсягу за три роки, найбільшу частку обсягів капітальних інвестицій отримали такі області як Донецька область (61,4%), Дніпропетровська область (58,2%), Полтавська область (49,2%). Для інших областей України частка капітальних інвестицій у загальному обсязі в промисловість складає в середньому від 21,6% до 37,8% [22].

Враховуючи ситуацію в Україні з лютого місяця 2022 року та введення воєнного стану, аналізуємо обсяг капітальних інвестицій у державне управління й оборону та обов'язкове соціальне страхування. По Україні частка капітальних інвестицій на цю сферу за 2019-2021 роки складає в середньому 11,4% із тенденцією до зростання частки на 2021 рік. Регіони України які за цей період отримали найбільшу частку є Чернігівська область (30,2% за 2021 рік, що на 15% більше ніж у 2019 р.), Житомирська область (30,9% у 2021 та 2020 р., що на 15% більше ніж у 2019 р.). Найменші обсяги серед усіх областей отримувала Київська область, в середньому 4%. Але ситуація яка є на території України у 2022 році зумовлює потребу у підвищенні обсягів капітальних інвестицій у сферу державного управління та оборони з метою посилення власного оборонного потенціалу, особливо для тих областей, що зазнають найбільших втрат та мають велику загрозу.

Інші види економічної діяльності у загальному обсязі капітальних інвестицій по країні одержують незначні обсяги інвестицій. Такі галузі як освіта

й охорона здоров'я та надання соціальної допомоги за визначений період отримують в середньому від 0,3% до 2,9% від загального обсягу капітальних інвестицій. Це пояснює виокремлення окремого міжбюджетного трансферу на ці галузі до місцевих бюджетів та відповідний рівень забезпечення інноваційними технологіями. Порівняно обсяги капітальних інвестицій у сферу охорони здоров'я, які у 2020 році є більшими аніж за 2021 та 2019 рр. Так, 9,4% із загальної частки надійшло до Луганської області, де у 2021 році надійшло лише 1,3%. Одеська область у 2020 році взагалі не отримала капітальних інвестицій, а за інші роки надходило 1,3% та 1,5%. [22]

У деяких регіонів України уже наявний реальний потенціал нарощування інвестицій, тому прослідкуємо цю тенденцію через показники Хмельницької та Одеської областей. Порівняємо обсяги капітальних інвестицій, що здійснювались до Хмельницької та Одеської областей, у грошовому вимірі за 2020 рік до бюджету Хмельницької області надійшло 9 210 144 тис грн, а в бюджет Одеської області – 16 977 021 тис грн, що на 7 766 877 тис грн більше порівняно із попередньою областю. В загальному обсязі частка капіталовкладень складає 4% для Одещини та 2,2% для Хмельницької області. Це до прикладу найбільші частки якщо порівняти досліджувані нами області із сусідніми з ними областями, до прикладу Тернопільська область, Миколаївська область. А індекс капітальних інвестицій у житлове будівництво до попереднього року становить 78,2% показник Одеської області та 62% Хмельницька область.

Відслідкуємо ті ж самі показники, але вже за 2021 рік. Відповідно для Одеської області маємо 18 853 678 тис грн, що становить від загального обсягу 3,6%, а індекс капітальних інвестицій у житлове будівництво – 120,4%. Хмельницька область містить наступні показники, а саме 10 874 810 тис грн, від загального обсягу по країні це складає 2%, а індекс капіталовкладень у житлове будівництво – 161,6%.

Підсумуємо, що частка із загальних капіталовкладень по країні на 2021 рік знизилась для Одещини на 0,4%, а для Хмельниччини – на 0,2%. Можемо

зробити висновки, що стан капіталу цих регіонів підвищився, адже зменшилась потреба у коштах для їх відновлення, а от індекс капітальних інвестицій у житлове будівництво помітно зріс, якщо за 2020 рік кожна область демонструє в середньому індекс в межах 60-80%, то у 2021 році індекс підвищився майже удвічі із 62% до 120,4% в Одеській області та із 78,2% до 161,6% Хмельницька область, що свідчить про попит у житлових комплексах та інших об'єктах будівництва [22].

Наступне на що варто звернути увагу це інвестиції за видами економічної діяльності, які є пріоритетними у розвитку відповідних областей відповідно до їх стратегій розвитку.

Якщо проаналізувати структуру капітальних інвестицій за видами економічної діяльності, то за період обраний для дослідження, а саме протягом 3 років, спостерігались значні структурні зрушення, що в свою чергу було викликано несприятливими зовнішніми умовами в період 2020 року.

Порівнюючи динаміку капітальних інвестицій у обрані сфери економічної діяльності в середньому за 3 роки маємо наступні результати (рис.1).

Не даремно сільське господарство та промисловість є провідними напрямками економічної діяльності досліджуваних регіонів, адже в Хмельницькій області частка інвестицій до сільського господарства становить в середньому 25,5%, в Одеській області інвестиції у цій галузі незначні, лише 7,1%. У промисловості обидві області демонструють вагомі частки, де Хмельницька область 27,9% та Одеська область – 22%.

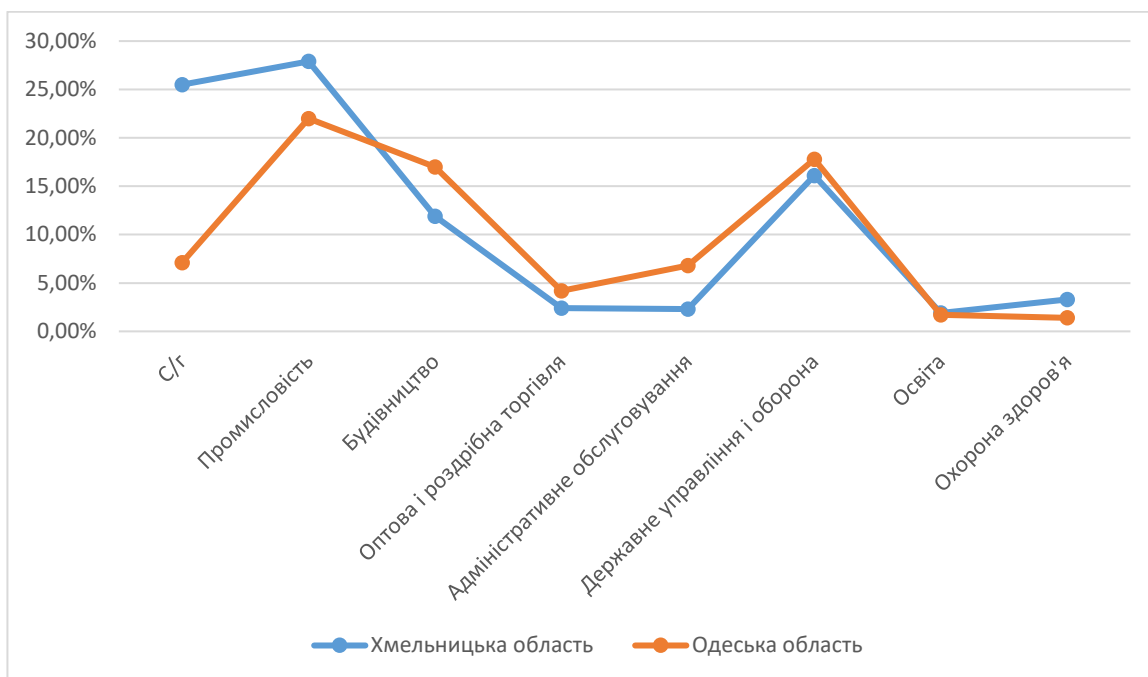

Рис. 1. Динаміка капітальних інвестицій за 2019-2021 роки за пріоритетними галузями Хмельницької та Одеської областей

Примітка. Складено автором за даними про капітальні інвестиції з офіційного веб-сайту Державної служби статистики України [№ 22]

Пріоритетними напрямками для Одеської області є будівництво (17%), державне регулювання у сфері оборони (17,8%). Для Хмельницької області ключовою сферою є сільське господарство, адже навіть відбувається залучення іноземної допомоги у вигляді транспорту, засобів обробки землі та рослин тощо.

Найменші обсяги капітальних інвестицій отримують сфери освіти та охорони здоров'я, де в обох областях цей показник коливається в межах 1,5% та 1% відповідно. Це свідчить про потребу розвитку процесу залучення інвестицій для їх подальшого розвитку, ініціювати участь громадських організацій тощо.

Динаміка спаду чи зростання є досить специфічною для кожної сфери економічної діяльності. Перш за все це пов'язано із потребами територіальної громади та її інтересами на певний період, реалізація певних програм чи проектів національного рівня. Саме тому коливається показник частки капітальних інвестицій у будівництво, що пояснюється попитом споживачів через вигідні умови купівлі та продажу та розвиток доступних кредитів для окремої верстви

населення. В Хмельницькій області за 3 роки тенденція є такою 10,8% (2019), 8,8% (2020 рік), 16,2% (2021), для Одеської області тенденція наступна: 14,6% (2019), 15,8% (2020), 19,5% (2021) [22]. За цей час в Україні активно розвивається сфера туризму, що і є одним із чинників попиту на будівельні роботи.

Для того щоб чітко окреслити потенціал кожної області щодо розвитку інвестиційної привабливості проаналізовано економічну активність регіонів як суб'єктів господарювання через їх надходження у обласні бюджети.

Найбільш сприятливим роком в обсязі доходів був 2021 рік, адже у період карантинних обмежень, які діяли по всій країні та в світі протягом 2020 року, діяльність областей забезпечувалось переважно за рахунок власних коштів у бюджеті, що наповнювались через доходи загального фонду, які формуються із місцевих податків. Проте порівнюючи обсяг доходів за 2019 рік можемо визначити, що порівняно з наступними роками сума доходів була нижчою, що не сприяло ефективному економічному розвитку областей. При цьому Хмельницька область була наближена до рівня депресивного, оскільки велику частку становили дотації та субвенції з державного бюджету.

Основу надходжень до обласного бюджету Хмельниччини становить податок на доходи фізичних осіб, а саме в середньому 88,5% в динаміці за три роки, де в обласному бюджеті Одещини такий вид доходу теж приносить значні обсяги та становить в середньому за три роки – 77%. Знову ж таки пересвідчуємось у тому, що фізичні особи як споживачі, та як суб'єкти економічної діяльності є активними в досліджуваних областях. Це також закладено в основу системи збалансування місцевих бюджетів за цим видом податку через систему горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій.

Іншим вагомим джерелом власних доходів є податок на прибуток підприємств. Рівень забезпечення своїх жителів суспільними благами і складає фінансову самостійність територіальних громад. З іншого боку це забезпечує динамічність системи через здатність до експериментів та інновацій. Це саме ті

суб'єкти, які мають більше переваг щодо швидкого розвитку та адаптації до змін чи несприятливих зовнішніх умов, а також є одними із перших об'єктів для залучення інвестицій. З них в середньому Хмельницька область отримує 6 % у загальну суму доходів бюджету, а в Одеській області – 9,4% в загальній сумі доходів, що майже на 3,5 рази більше.

Проте не дивлячись на таку різницю, частка податку на прибуток підприємств є доволі малою в обох бюджетах, що відображається у низькій спроможності областей залучити значні обсяги інвестицій. На основі детального аналізу дохідної частини обласних бюджетів Хмельницької та Одеської обласних державних адміністрацій було сформовано узагальнене відображення часток податкових та неподаткових надходжень відображених на рисунку 2.

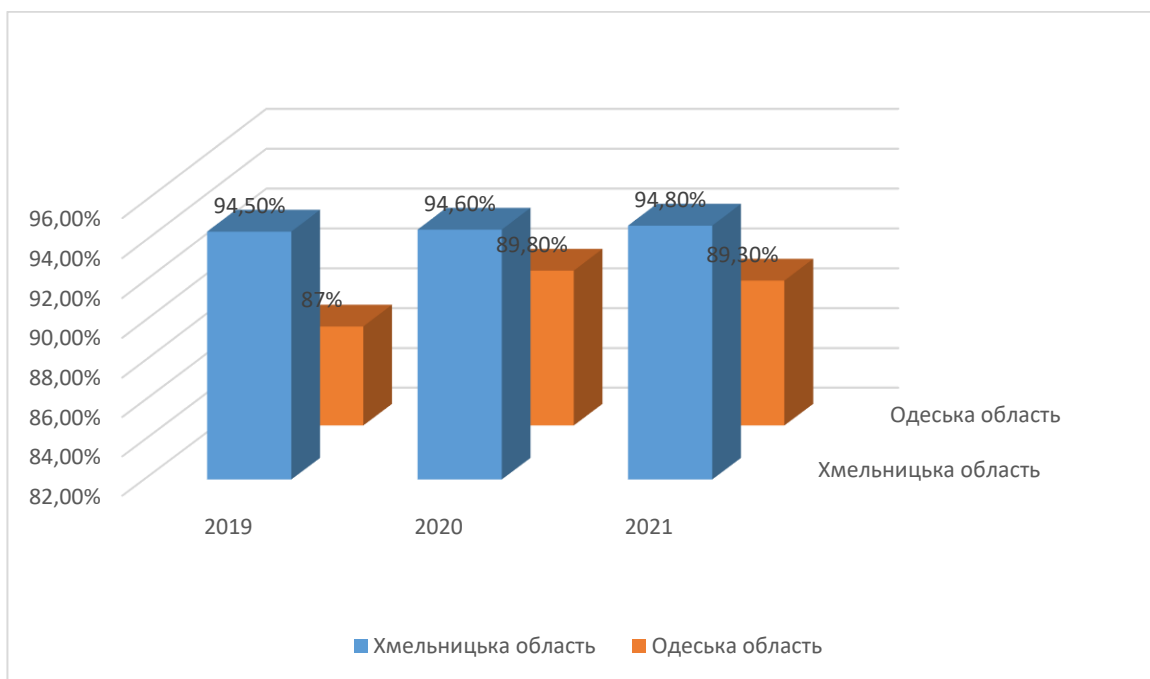

Рис. 2. Частки податкових надходжень в доходах обласних бюджетів Хмельницької та Одеської обласних державних адміністрацій в динаміці за 3 роки

Примітка. Складено автором за даними звітності Хмельницької та Одеської обласних державних адміністрацій [№ 11,12,13, 29,30,31]

З метою формування та ефективного розподілу коштів області із обсягами офіційних трансфертів визначено їх частку в загальній сумі доходів бюджету, що

наведені у таблицях 1 та 2 із визначенням потенціалу Хмельницької та Одеської областей щодо формування системи вирівнювання для стимулювання розвитку територій.

Основними напрямками використання субвенцій є галузь освіти та надання медичних послуг, адже це ті сфери забезпечення яких покладено саме на державні органи. Запровадження цих субвенцій стало результатом змін з метою здійснення видатків на делеговані державою повноваження та стимулювання розвитку територій через формування ефективної системи.

Також значну частку складають фінансове забезпечення програм та проектів, що ініційовані Президентом України, Кабінетом Міністрів або іншими центральними органами виконавчої влади, що мають на меті покращити інфраструктуру та благоустрій регіону або ж підтримку окремих верств населення чи суб'єктів господарювання.

Табл. 1. Частка офіційних трансфертів отриманих Хмельницькою обласною державною адміністрацією в динаміці за 3 роки

№	Показники	Загальний фонд		
		2019	2020	2021
1	Власні доходи	1 006 323,5	1 114 203,4	1 354 206,3
2	Трансферти	5 679 647,5	2 276 794,0	2 832 317,1
3	Разом	6 685 971	3 390 997,4	4 186 523,4
4	Частка трансфертів у доходах	85%	67%	68%

Продовження табл.1

№	Показники	Спеціальний фонд		
		2019	2020	2021
1	Власні доходи	292 022,2	187 399,3	348 447,3
2	Трансферти	5 679 647,5	2 276 794,0	2 832 317,1
3	Разом	5 971 669,7	2 464 193,3	3 180 764,4
4	Частка трансфертів у доходах	95%	92%	89%

Примітка. Складено автором на основі [11,12,13]

Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних

доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах входить до спеціального фонду обласного бюджету і за 3 роки прослідковано тенденцію до збільшення обсягу коштів. До прикладу визначимо різницю обсягу субсидії між 2019 та 2021 роком, яка становить 139 994 000 грн.

Табл. 2. Частка офіційних трансфертів отриманих Одеською обласною державною адміністрацією в динаміці за 3 роки

№	Показники	Загальний фонд		
		2019	2020	2021
1	Власні доходи	2 450 775 600,00	2 605 726 260,00	2 650 665 160
2	Трансферти	8 422 336 400	1 521 620 800	1 202 863 700
3	Разом	11 725 043 700	5 255 830 681	4 824 643 723
4	Частка трансфертів у доходах	71%	29%	25%

Продовження табл. 2

№	Показники	Спеціальний фонд		
		2019	2020	2021
1	Власні доходи	234 658 700	201 011 221	213 847 863
2	Трансферти	617 273 000	927 472 400	757 267 000
3	Разом	11 725 043 700	5 255 830 681	4 824 643 723
4	Частка трансфертів у доходах	5,2%	18%	17%

Примітка. Складено автором на основі [29,30,31]

Наступна особливість, яку відзначено під час аналізу обласних бюджетів за три роки це те, що в 2020 та 2021 роках напрями за якими отримувались субвенції значно скоротилися порівняно із 2019 роком. Натомість у 2021 році вперше додалась стаття субвенції з місцевого бюджету у інший місцевий бюджет для здійснення видатків у сфері освіти, що вказує на вирівнювання владних повноважень на різних рівнях управління та зростання компетенції органів місцевого самоврядування в процесі вирішення проблем щодо розвитку окремих територій.

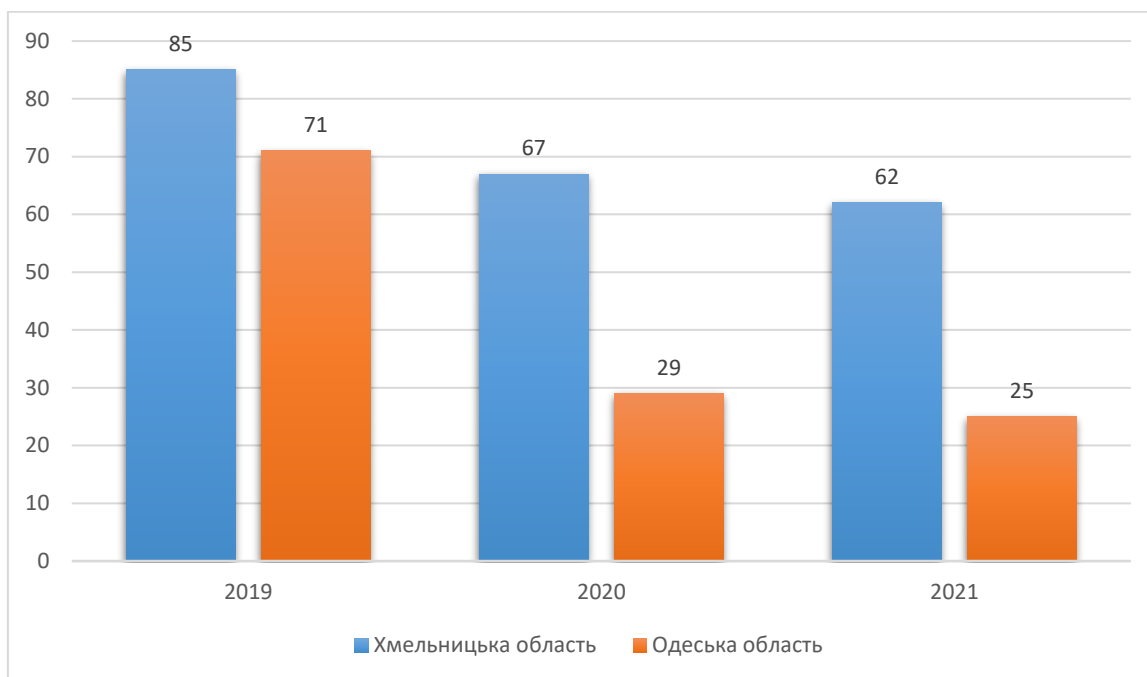

Рис. 3. Обсяги офіційних трансфертів у загальному фонді бюджетів Хмельницької та Одеської обласних державних адміністрацій в динаміці за 3 роки

Примітка. Складено автором на основі [№11,12,13,29,30,31]

Звертаємо увагу, що загальний фонд обласного бюджету Хмельниччини демонструє динаміку значних обсягів надходжень протягом досліджуваних років, що свідчить про труднощі в узгодженні місцевих потреб територіальних громад із більш масштабними потребами та очікуваннями країни в цілому.

Варто не забувати, що 2019 рік був відносно спокійним щодо реалізації процесів фінансової децентралізації та розвитку місцевого самоврядування. І основні напрями виділення коштів були направлені на підтримку належного рівня життєдіяльності основних сфер області та підтримки місцевих органів влади через зростання обсягів відповідальності перед населенням відповідних регіонів. У 2020 році весь світ перебував у жорстких карантинних обмеженнях, де працювали лише критичні об'єкти інфраструктури та підприємства, що випускали товари та послуги першої необхідності.

Виходячи із результатів здійснених розрахунків для порівняння рівня фінансової децентралізації Хмельницької та Одеської областей на основі частки офіційних трансфертів в обласному бюджеті, робимо висновки, що Одеська область має більше переваг у сферах економічної діяльності та розвитку, оскільки в загальному фонді частка трансфертів в середньому складає 27%, а основні кошти із субсидій спрямовані на сфери освіти та охорони здоров'я.

За сучасних умов Україна має необхідність у розвитку інвестиційного процесу. Якісне оновлення виробничої та ринкової інфраструктури практично цілком здійснюється за рахунок капітальних інвестицій. Недостатнє інвестування призводить до втрати конкурентоспроможності регіонів, занепаду основних галузей економічної діяльності та загострення проблеми розвитку інвестиційної привабливості регіонів.

2.2. Ключові критерії інвестиційної привабливості регіону

Розвиток регіону задля інвестиційної привабливості – це сукупна характеристика певного регіонального простору з погляду інвестиційного клімату, аналізу рейтингового місця регіону в економіці країни, рівня розвитку інвестиційної інфраструктури, рівня перспективності розвитку регіону, рівня державної підтримки в регіоні, значимості впливу адміністративних бар'єрів, можливостей залучення фінансових ресурсів, що істотно впливають на формування прибутковості засобів, які вкладаються, та інвестиційних ризиків.

Інвестиційна привабливість пов'язує інвестора та отримувача інвестицій регіону, що співпрацюють за певних умов залучення інвестицій у проекти, програми, послуги та товари на рівні певного регіону. Різний рівень соціально-економічного розвитку регіонів, різні обсяги міжбюджетних трансфертів (дотації, субвенції) потребують вироблення цілісного підходу до визначення критеріїв інвестиційної привабливості регіонів. Враховуючи проведені дослідження в пункті 2.1, зокрема обсяги капітальних інвестицій та аналіз специфіки статей видатків нами запропоновано перелік критеріїв інвестиційної привабливості, які

є визначальними факторами при виборі об'єкту інвестування. Аналіз дохідної частини Хмельницької та Одеського обласних бюджетів дав змогу встановити, що забезпечується через перший критерій як рівень регіонального соціально-економічного розвитку. В аспекті цього критерію враховують стан чинників розвитку, важливість проблем та розбіжностей процесів децентралізації чи диспропорції у діяльності внутрішнього середовища регіону.

Через спеціалізацію регіону оцінюють рівень розвитку спеціалізованих галузей та їх специфіки видів економічної діяльності, на основі цього простіше визначати конкурентні переваги та сильні сторони, що забезпечують унікальність регіону. На основі цього простіше формулювати конкурентні переваги та сильні сторони.

Наступний критерій стосується соціального середовища тобто вартість та якість робочої сили. В основу критерія покладено середній рівень оплати праці, соціальне страхування та виплати, витрати на підготовку працівників чи їх перекваліфікацію, рівень цін на комунальні послуги та умови праці відповідно до трудового законодавства. В рамках критерію особлива увага приділяється розвитку людського капіталу та рівню його економічної активності, проблема безробіття та міграцій населення, якості надання освітніх та медичних послуг.

Наступний критерій реалізований в Україні під назвою «інвестування», що передбачає летальний опис та алгоритм поведінки менеджера, як відповідальної особи, за рух інвестицій від моменту укладення договору до моменту отримання суб'єктом господарювання таких інвестицій. Таким чином кваліфікація менеджерів середньої та вищої ланки, які можуть бути найняті для реалізації інвестиційних проектів, стала критерієм привабливості для інвесторів. Слід зауважити, що саме регіональний ринок праці забезпечує баланс попиту та пропозиції щодо таких фахівців. Тому на нашу думку, освітня програма підготовки менеджерів такого типу має містити вимоги до основних навичок та сфери знань, що необхідні для вдалого вирішення справ, а також здатність менеджера до розвитку та набуття нових навичок та вмінь.

Екологічна складова є пріоритетом не лише державної регіональної політики, а й політики держави. Тому екологічний критерій перебуває в пріоритеті інвесторів оскільки до уваги беруться кількість реалізованих екологічних проектів чи програм регіону, а також ключові аспекти удосконалення екологічної політики через механізми регулювання граничних обсягів викидів у навколишнє середовище. Критерій враховує також географічні характеристики регіону та наявні природні ресурси, сприятливий ландшафт, рельєф і клімат.

Для чіткого формулювання та бачення цілей розвитку регіону, його іміджу формується регіональна політика. Перш за все потенційних інвесторів цікавить результати реалізації такої політики, адже так демонструється здатність до протистояння чи адаптації внутрішнім та зовнішнім чинникам, здатність застосовувати вчасні превентивні заходи. Діяльність органів влади має здійснюватися відповідно до стратегічних документів, тактичні та оперативні цілі повинні призвести до максимально ефективного результату. Це відображається і у регіональному менеджменті як можливості оперативної взаємодії органів державної влади.

Безсумнівно не можна уникнути критерій як вплив корупції, тобто які додаткові витрати чи непередбачувані, будуть здійснені під час інвестиційного проекту, а також наскільки це явище розповсюджене як в окремому регіоні, так і в країні в цілому, що безпосередньо впливає на господарську діяльність.

Важливим критерієм для можливостей реалізації масштабних інвестиційних проектів та перевагою для регіону є добре розвинута інфраструктура та логістична система. Перш за все це дає змогу використовувати внутрішні регіональні, міжрегіональні та транзитні шляхи для своєчасного надання послуг та доставлення товарів споживачам, що є перевагою у конкурентному середовищі. Система транспортного обслуговування матеріальних та пасажирських потоків забезпечує підтримку працездатності та зайнятості робочої сили, зручність логістики.

Наступний критерій - купівельна активність населення, яка дає змогу оцінити ймовірний попит на продукцію чи послугу, адже враховуються цільова аудиторія споживачів та їх обсяг можливих витрачених коштів.

Враховуючи зацікавленість держави та регіону у власному розвитку та підвищенні у рівні інвестиційної привабливості, що становить інтерес інвестора, що стосується певних пільг чи переваг у податковому навантаженні. Наявність заохочувальних програм та інструментів, які пропонує місцева влада суб'єктам господарювання, має подвійний позитивний ефект. Під час кризового періоду суб'єкт цілком реально проходить її без значних втрат, а за сприятливих умов зовнішнього середовища активно провадить інновації у діяльності. Фінансово - кредитна підтримка виступає допомогою для розвитку нових галузей підприємництва та створює чіткі та прозорі умови кредитування окремих закупівельних частин діяльності чи оренди капіталу. Беззаперечним бонусом підтримки органів влади є спрощення можливих реєстраційних та дозвільних процедур, де не виникає лишніх дій чи запитів.

Також є інший підхід класифікації чинників розвитку інвестиційної привабливості, які на неї мають і значний вплив, що бачимо із рис. 4.

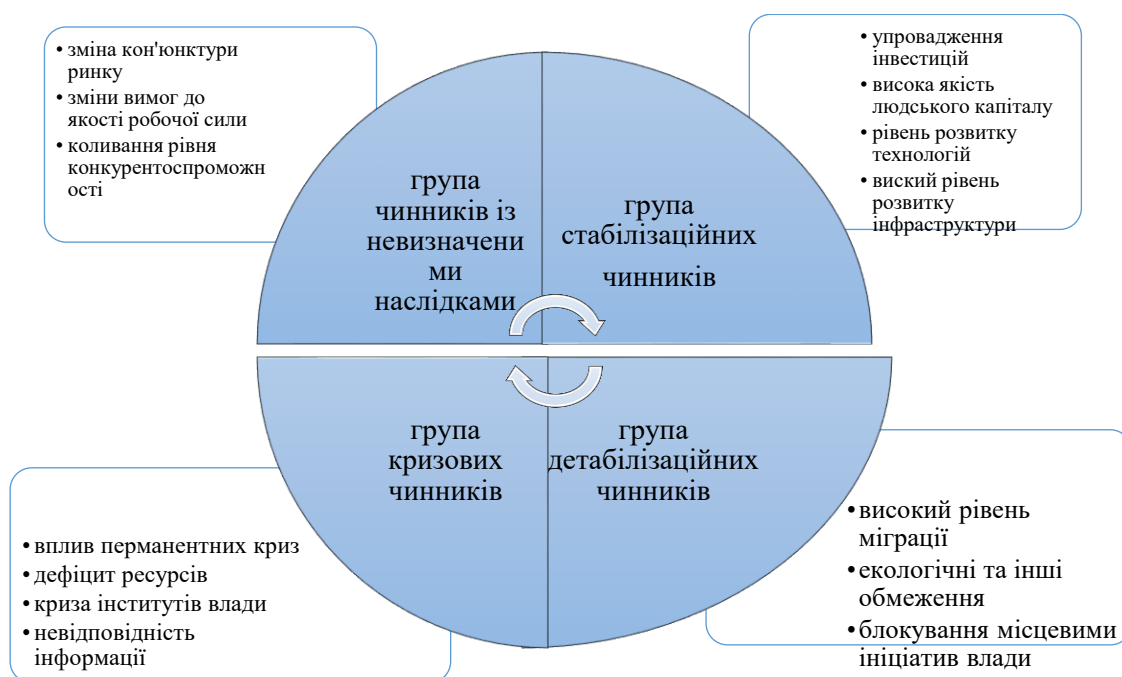

Рис. 4. Вплив різних чинників на інвестиційну привабливість регіону

Примітка. Складено автором на основі [23, с. 20]

У здійсненні певних змін чи реалізації проекту є зацікавлені сторони або стейкхолдери, які є одним із критеріїв. Але не варто їх розуміти лише як потенційних інвесторів, адже це та група осіб які зацікавлені у реалізації даного проекту та в його результатах чи наслідках. Також це є важливим критерієм який охоплює групи осіб із різних сфер діяльності як от місцевих лобістів та громадська активність, взаємодія груп інтересів із органами влади та об'єктивність регіональних ЗМІ. Сюди також варто включати розвиненість громадських структур та готовність місцевих ініціативних груп до самоорганізації.

Одночасна дія окремого набору чинників і призводить до непередбачуваних змін чи втрат в процесі розвитку. посилення та зростання одних чинників може призводити до погіршення в іншій групі чинників і зробити несприятливі результати та зміни.

Звичайно що це не є вичерпний перелік критеріїв інвестиційної привабливості регіону, але якщо враховувати результати попередніх досліджень та реалізованих інвестиційних проектів саме на ці в першу чергу потенційні інвестори будуть звертати увагу, що також має позитивний ефект і для життєдіяльності територіальних громад регіону.

РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

3.1. Модернізація державної політики щодо формування інвестиційної привабливості регіону в умовах глобалізації

Регіони України розвиваються у непростих умовах як політичних, демографічних та економічних. В той же час ці умови ускладнені глобальними викликами та динамікою значних змін. Одним з основних завдань на зараз виступають можливості власної реалізації та сталого розвитку. Останнє поняття включає комплекс заходів, для вдосконалення системи економічних зв'язків, забезпечення соціальної стабільності та безпечного довкілля.

Набір інструментів регіонального розвитку є певною гнучкою системою, тобто готовою до адаптування, із аналізом наявних ресурсів, визначення основних цілей, урахування сильних та слабких сторін громади. Їх ефективне застосування ще й потребує правильної ідентифікації, залучення певних джерел фінансування, які зі свого боку мають певні особливості та задовольняють різні потреби. Саме тому звернули увагу на систематизацію джерел та інструментів державної регіональної політики, які найширше варто використовувати за наявних умов та можливостей.

До сучасних тенденцій розвитку суспільства варто зарахувати глобалізацію та урбанізацію, що здійснюється на фоні активно децентралізації та регіоналізації економіки та управління. Розвиток регіонів передбачає активну участь усіх суб'єктів у вирішенні місцевих проблем і здійсненні спільної діяльності. це є розуміння того, що ніхто не здатен вирішити усі проблеми лише власними зусиллями. Розширення регіональної співпраці формує ті умови розвитку за яких є потреба взаємодії спільнот у масштабах, що не завжди обмежується кордоном держави. Розрізняють певні форми регіоналізації як внутрішню та внаслідок якої формуються транскордонні регіони. Якщо

внутрішні поєднані культурними, історичними, логістичними та іншими зв'язками, то об'єднання прикордонних територій окремих держав, здійснюється на основі постійних економічних та соціальних відносин для зняття бар'єрів під час руху товарів та послуг, транспорту.

Внутрішня регіоналізація стала результатом активної передачі окремих повноважень органам місцевого самоврядування та їх розвитку реальних можливостей. Також важливо враховувати, що усі процеси включають інтереси практично всієї територіальної громади, а місцеві виробники та підприємства виступають рушійною силою розвитку та можливостей реалізації державної регіональної політики. Саме тому якщо її інструменти сприяють, тоді бачимо ефективно впровадження змін та покращення інвестиційної привабливості.

Інструменти фінансування є одними із важливих та тими важелями, що дають змогу реалізувати цілі державної регіональної політики. Серед них виділяють такі як цільові програми, податкові стимули, цільові субвенції, облігаційні позики та гарантії, корпоративну соціальну відповідальність тощо. Їх класифікують відповідно на бюджетні, інвестиційні, кредитні та грантові інструменти. Пропонуємо зміни тих, які є найбільш поширеними в Україні, а саме бюджетні та кредитні інструменти.

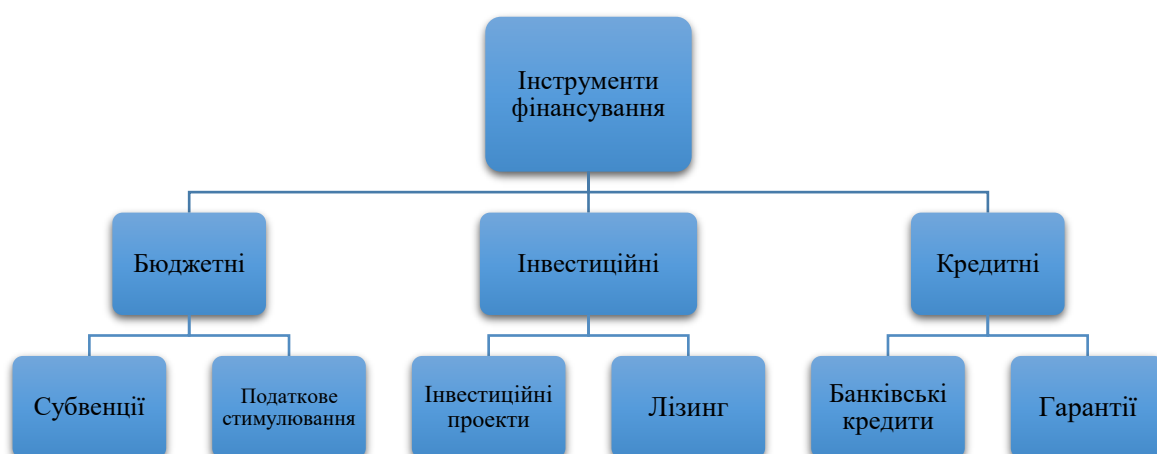

Рис. 5. Інструменти фінансування проектів та програм регіонального розвитку

Примітка. Складено автором на основі власних досліджень

Бюджетні ресурси є основним джерелом фінансування розвитку, адже це кошти бюджетів міст, областей та бюджети вищих рівнів, в яких відсутні боргові зобов'язання. Забезпечення їх формування та реалізації забезпечується відповідно до певних принципів та норм, а його інструменти є наступними як регіональні угоди щодо соціально-економічного розвитку, податкове стимулювання. Регіональні угоди це один із інструментів реалізації державної регіональної політики в багатьох країнах світу, оскільки дає можливість сконцентрувати та спрямувати бюджети різних рівнів на вирішення конкретних питань та запитів. В Україні наразі такі договори не діють, хоча між Кабінетом Міністрів та обласними радами була б доцільна така взаємодія.

Податкове стимулювання виступає як реальна перевага для платників податків, включаючи можливість їх не сплачувати або у меншому розмірі метою отримання віддачі у майбутньому до прикладу реалізації інноваційних проектів. Формування цих ресурсів реально залежить від ефективності роботи органів місцевого самоврядування із організації комплексу робіт, що сприяють підприємницькій діяльності та мобілізації податків чи зборів.

Характерною особливістю інструменту є те, що місцева влада надає їх вибірково, розуміючи, що ця галузь їх потребує у певний період. Пов'язані питання щодо оподаткування, в яких зацікавлені потенційні інвестори перш за все є загальне податкове навантаження, податки на ведення специфічного виду діяльності, податок на майно та нерухомість. Особливо ефективним такий інструмент залучення інвестицій є для країн чи окремих її територій із уповільненими темпами розвитку через недостатнє використання ресурсів. Податкові стимули виступають і фактором здійснення наукових досліджень, адже податкові пільги для навчання працівників чи податкові кредити на наукові дослідження стимулюють до здійснення інвестицій.

Часом вони залежать від мети їх надання, тобто якщо в стратегії розвитку регіону визначено певні пріоритетні напрями, то відповідний механізм

застосовується щодо тих суб'єктів господарської діяльності, які підтримують їх та сприяють їх реалізації. Одними із поширених форм податкового стимулювання виокремлено скасування податку, звільнення від його сплати, надання податкового кредиту, податкової знижки чи зменшення податкової ставки, повернення податку або ж змішаний підхід, де поєднано кілька стимулів.

Скасування податку є певною угодою між органом управління та власником майна, щодо відмови оподаткування певної частини нерухомості на визначений період, тому зазвичай це стосується податку на нерухомість та може бути обмежене певною територією. Але після закінчення цієї угоди очікуються більші податкові надходження та зростання вартості нерухомості.

Податковий кредит розглядається як певна компенсація частини податкових зобов'язань шляхом їх перенесення на майбутні податкові періоди. Такий вид стимулу можливий у випадку податку на прибуток підприємств чи окремі види місцевих податків. Основна його перевага це звичайно ж зменшення податкових зобов'язань, що в результаті має призводити до збільшення інвестицій та кількості робочих місць. А в кінцевому результаті очікується збільшення надходжень від податку з продажу та податків на доходи.

Податкова знижка або зниження відповідної податкової ставки полягає у частковому зниженні податкових зобов'язань платників податків відносно звичайних. Для них є певне як обмеження, адже надаються за умови здійснення певного виду економічної діяльності, хоча і на постійній основі. Таким чином забезпечується стимулювання розвитку певних галузей, що можуть бути пріоритетними для певного регіону. І як наслідок зростає місцева економіка, розширюється і податкова база.

В усіх цих інструментах та стимулах є як переваги так і недоліки, адже будь який інший регіон може запропонувати більш вигідні умови, маючи певну перевагу. Тож варто розмежовувати по можливостям місцевої влади. Хоча є інші інструменти сприяння економічного розвитку, серед них такий фінансово-кредитний інструмент як облігаційні позики. Вони означають надання фізичним

та юридичним особам коштів у борг місцевій владі на усіх умовах кредиту – строковості, платності та поворотності – в обмін на випущені облігації. Цей вид кредитування є більш вигідним, адже дає можливість залучити фінансові ресурси на тривалий період. З іншого боку місцева влада має змогу фінансувати значні капітальні об'єкти, а саме будівництво чи модернізація будівель та інфраструктури міста. Передбачається, що таким чином можливо залучити заощадженні кошти громади на розвиток. звичайно що такий інструмент залежить від багатьох важливих чинників як-от чинне законодавство, фіскальна політика країни та регіону, макроекономічна ситуація в країні та наскільки розвинений фондовий ринок. Варто пам'ятати що є різні види облігацій в яких відповідно різняться ступінь ризику та рівень доходу. Тому важливою умовою впровадження цього інструменту є високий рівень управління запозиченнями через боргову політику місцевої влади. Перед останніми постає завдання забезпечити оптимальну структуру боргу для мінімізації видатків на його обслуговування. А для забезпечення дієвого контролю за рухом коштів органи місцевого самоврядування повинні створювати спеціальні робочі органи у вигляді комісій.

У закордонній практиці в договорах про управління державним та комунальним майном та про розподіл продукції застосовується інструмент лізингу. Він передбачає здійснення як окремої господарської діяльності, що спрямоване на інвестування власних чи залучених коштів за договором лізингу. Виникають відповідні сторони щодо користування чи володіння майном на певний термін із періодичною сплатою лізингового платежу. Перевагами такого інструменту є його різновиди. Фінансовий лізинг до прикладу забезпечує можливість надання предмета лізингу органам місцевого самоврядування. Здійснюються усі платежі, фінансування окремих об'єктів та процесів із ним, а після закінчення строку одержувач отримує повне право власності або купує за залишковою вартістю. Він є доцільним до сфери застосування фінансування

проектів для технічного переоснащення підприємств, реконструкції об'єктів соціальної інфраструктури чи інших у цій сфері.

Якщо ж є потреба у виконанні разових робіт, покриття тимчасових потреб в обладнанні як під час туристичного сезону чи агропромислових робіт, чи для придбання техніки яка схильна до швидкого старіння, тоді буде доцільне використання оперативного лізингу.

Такий вид операцій досить доцільний у разі необхідності придбання високовартісного обладнання для закладів соціальної інфраструктури, лікарні, школи чи заклади культури. А завданням лізингу є поєднання економічних інтересів виробників та споживачів для досягнення спільної мети і як наслідок маємо поліпшення екологічного стану та умов навколишнього середовища ще й місцеві бюджети значно заощаджують власні кошти.

Відповідно до проведення земельної реформи важливими питаннями стали орендна плата за землю, умови її оренди та можливі переваги щодо користування та договору. Кожного року спостерігається подорожчання орендної плати за користування землею сільськогосподарського призначення. Спочатку це було спричинено високою конкуренцією серед аграріїв, а наступним чинником змін стала нормативна грошова оцінка сільськогосподарських земель у 2018 році. А також це відкриття ринку землі і активне проведення земельної реформи. Звичайно що на них впливають фактори якості землі та її врожайність, відстань до порту чи транспортної розв'язки та інших переваг, що так чи інакше буде підвищувати ставку орендної плати.

Свої корективи здійснило введення воєнного стану на всій території України, що внаслідок спростило укладення договорів оренди земельних ділянок на строк до одного року. Передача в оренду земельних ділянок здійснюється без організації земельних торгів і при цьому не обов'язково вносити відомості про певну ділянку у земельний кадастр, це здійснюється на підставі технічної документації землеустрою. Все здійснюється через цифровий формат із електронним підписом. А право оренди земельної ділянки не підлягає державній

реєстрації. Знизилась гранична максимальна межа ставки до 8% із попередніх 12%. Тож частину цих змін варто підтримати і після скасування воєнного стану для сприяння користування земельними ділянками, але враховувати їх особливості при складанні ціни та умов користування.

3.2. Напрями підвищення інвестиційної привабливості регіонів в умовах зміни політико-економічних ситуацій в країні

Сьогодні світ досить динамічний і адаптація до змін є ключовою перевагою людини, суспільства, регіону та країни в цілому. Так чи інакше усі сфери життєдіяльності протягом другого десятиліття 21 століття зазнали значних або часткових змін. Якщо ми прагнемо кращих результатів та показників, слідувати тенденціям світової спільноти та заявляти про себе, свою компанію чи підприємство, місто чи регіон та країну ми повинні змінюватись.

Від 2016 року, економіка України в умовах нових викликів перейшла до фази економічного відновлення та загального потенціалу зростання рівня демократичності серед населення через впровадження децентралізації. За цей час в Україні змінились чинники росту у вигляді структурних трансформацій через нові зовнішні обставини. Внутрішній попит на сьогодні виступає активним учасником ринку, а традиційні зовнішні ринки втратились та зазнають змін.

Іншим фактором який зародився протягом декількох років є активне розширення інвестиційного попиту фінансового сектору та загальнодержавного управління. На основі цього запропоновано розгляд та напрями змін у пріоритетних механізмах державного регулювання регіонального розвитку.

Типові інструменти місцевого розвитку, що включають у державну регіональну політику є такі:

- Простори для торгівлі та гранти для бізнесу;
- Фонди фінансування;
- Доступ до земельних активів;
- Державне партнерство із регіональними виробниками продукту;

Важливою складовою місцевого інвестиційного розвитку є формування програми місцевого економічного розвитку, яка є документом із набором конкретних проектів на найближчі 2-4 роки, здійснення яких забезпечить досягти цілей державної політики регіонального розвитку. Із найпростіших інструментів звернено увагу на створення доступних та відкритих просторів для торгівлі, який сформований із місць для проведення дозвілля мешканців та облаштованих торговельних яток, які можуть бути спеціалізовані як фермерські ринки, де місцеві фермери та виробники продають сільськогосподарську продукцію.

Для підприємців-початківців розробляється проект із надання грантів для започаткування власної справи. Самі гранти є фінансовим механізмом отримання безповоротної фінансової допомоги для започаткування власної справи чи реалізації проектів відповідно до вимог і пріоритетів. А ще є ваучерна підтримка, яка націлена для впровадження рішень розвитку підприємств і також є безповотною фінансовою допомогою.

Інший фінансовий механізм за допомогою якого підприємці з певної території можуть отримати кошти на поворотній чи безповоротній основі для розвитку є фонди фінансування. Типовими складовими прийнято відшкодування відсотків за кредитами та фонди мікрокредитування. Перший інструмент оснований на ідеї, що органи влади сплачують частину відсотків за кредитом підприємців, які його отримали. А мікрокредитування надає змогу отримання невеликих позикових коштів підприємцям на тривалий строк та на поворотній основі. Для їх впровадження спочатку доцільно створити такий фонд та джерела його наповнення з бюджету чи від донорів, потенційних інвесторів. Мають бути визначені пріоритети за прозорого управління та контролю за їх здійсненням та процедурою надання чи повернення коштів.

Для можливості оперативної обробки запитів та надання консультацій слід звернути увагу на створення місцевий установ чи агенцій підтримки бізнесу. Це так звані міжгалузеві установи, що функціонують на певній території та

забезпечують здійснення і впровадження тих програм чи проектів, які задовольняють цілі стратегії чи державної політики регіонального розвитку. Окремим завданням виступатиме супровід малого і середнього бізнесу для більш активного розвитку через їх об'єднання за галузями чи територіальним наближенням один до одного під час робочих зустрічей, просування певних інтересів та пріоритетів.

Безпосереднім вектором залучення нового бізнесу та інвестицій є стан доступу до земельних активів. Типовими форматами підтримки у цьому аспекті виділяють:

- Створення реєстру земельних ділянок у якому зібрані бази даних земельних ділянок з усією необхідною та важливою інформацією як кадастровий номер, площа, місце розташування, доступ до інженерної інфраструктури тощо;
- Формування містобудівної документації, тобто детальна розробка матеріалів про регулювання планування, забудови та використання земельних ділянок;
- Повне забезпечення інженерною інфраструктурою, а саме електропостачання, газопостачання, водо- та теплопостачання, водовідведення;
- Розробка процесів відновлення деградованих земель у задовільний стан для подальшого користування.

Частина цих інструментів уже успішно реалізовується в діяльності регіонів, так діяльність забезпечена професійною системою вимірювання площі і обліку земель високої якості, а також зберігати результати вимірювань та формувати карту полів в інтерактивній формі. Завдяки цьому здійснюють ефективну інвентаризацію земельних ділянок. Містобудівна документація має на меті задоволення інформацією типу геодезії території та генерального плану, стратегічну екологічну оцінку, нормативну грошову оцінку земельних ділянок та проекти можливого землеустрою. Уся оформлена супровідна документація та

передача інвесторам земельних ділянок із підведеною інфраструктурою перетворюється в умову на етапі запуску діяльності.

Для активної співпраці органів влади із представниками великих корпорацій чи підприємств регіону слід звернути увагу формат партнерства між ними щоб задовольнити спільні ініціативи. Такі програми розвитку присутності бізнесу забезпечать їх вклад та інвестиції у розвиток території, де знаходяться їхні активи. На основі спільних інтересів підприємств і держави та розробки фінансових механізмів буде забезпечуватись розвиток за пріоритетними напрямками такої співпраці. Ще одним результатом такої взаємодії стає об'єднання ресурсів обох сторін для створення інноваційного потенціалу. Це договірні відносини із вибором моделі взаємодії та розподілом ризиків, відповідальності та винагороди між сторонами для створення проекту та його реалізації.

ВИСНОВКИ

Рівень соціально-економічного розвитку є однією із передумов його інвестиційної привабливості. Проаналізувавши низку теоретичних матеріалів автором відзначено, що наразі відсутнє комплексне поняття «інвестиційна привабливість», яке б враховувало специфіку соціально-економічного розвитку держави на сьогодні. Наразі існують лише окремі пропозиції чи підсумки в ході реалізації такого інструменту розвитку, а тому дотримуємось наступної ідеї, що інвестиційна привабливість є комплексним поняттям, адже воно складається із економічних, соціально-політичних, екологічних та інших факторів, що зумовлені життєдіяльністю суспільства та які здатні показати рівень конкурентоспроможності території в залученні інвестицій.

Натомість коли Україна активно провадить децентралізацію, ціль державної регіональної політики як інвестиційна привабливість постає актуальною темою досліджень. А поняття фінансової децентралізації виступає механізмом розвитку регіону наділяючи повноваженнями для здійснення нагальних потреб та реалізації інтересів територіальної громади. Регіон є складною системою різних елементів та зв'язків між ними, адже при формуванні стратегії розвитку слід обов'язково враховувати демографічну ситуацію, громадську думку, очікування та інтереси територіальних громад, реальний потенціал території в природних ресурсах, людському капіталі, останні статистичні показники діяльності та ряд інших чинників які зумовлені вимогами та потребами сучасності.

Для реального розуміння ймовірності впровадження такого підходу було здійснено аналітичний огляд виконання обласних бюджетів в порівнянні Хмельницької та Одеської областей, у розрізі капітальних інвестицій по видам економічної діяльності, джерела наповнення обласних бюджетів через власні та залучені кошти в динаміці за останні 3 роки.

Отримані результати дають змогу зробити наступні висновки:

- Щодо капітальних інвестицій зауважимо, що залежно від пріоритетних видів економічної діяльності Хмельницька та Одеська області спрямовують значні обсяги коштів. Так для Хмельницької області це є промисловість (майже 30% загального потенціалу отримання інвестицій) та пов'язані із ним види робіт, а для Одеської області – промисловість (23%) та будівництво у порівнянні із Хмельницькою областю. На другому місці по Хмельницькій області є сільське господарство (25%), Одеська область в пріоритеті державне управління та оборона (17%), хоча наближена частка і для Хмельницької області. Найменші обсяги капітальних інвестицій в обох областях отримують сфера освіти та охорони здоров'я.

- Ситуація із залученням інвестицій Хмельниччиною та Одещиною дають змогу відслідкувати пріоритетні напрями економічної діяльності, де для Хмельницької області це сільське господарство в середньому за 3 роки частка капітальних інвестицій складає 25,5% порівняно із іншими сферами, а для Одеської області є промисловість, частка якої 22%;

- основним джерелом наповнення бюджету через власні кошти є податкові надходження, де їх частка у бюджеті Хмельницької області становить 94%, а в бюджеті Одеської області – 88%;

- інші види надходжень такі як неподаткові надходження, адміністративний збір, рентні плати за здійснення певного виду діяльності чи користування ресурсами, тощо складають досить малі частки у доході бюджету, що свідчить про нерозвинену систему надання адміністративних послуг та можливості суб'єктів господарювання на здійснення певного виду діяльності в межах, що допускаються чинним законодавством, а також негативним чинником тут виступає наявність тіньової економіки;

- Міжбюджетні трансферти у формі субвенцій та дотацій у відповідних обсягах надходять до обласних бюджетів Хмельниччини та Одещини, основні напрями є медична та освітня субвенція, а обсяг трансфертів у загальному фонді бюджетів для Хмельницької області складає в середньому за

3 роки 71%, а в бюджеті Одеської області – 42%. Це пояснюється результатами впровадження фінансової децентралізації, а також здатністю відповідної обласної державної адміністрації самостійно забезпечувати основні галузі життєдіяльності громад.

Узагальнюючи результати фінансових показників обласних бюджетів Хмельницької та Одеської областей, варто зазначити, що напрями економічної діяльності в обох областях розвинуті не повністю, проте є сформовані певні пріоритети. Проте як бачимо показники за 2020 та 2021 роки демонструють незначні обсяги допомоги областям із Державного бюджету, але посилення економічної активності місцевих суб'єктів господарювання. Це свідчить про реальний потенціал областей до залучення інвестицій у процесі розвитку та провадження підприємницької діяльності, а також з метою економічного розвитку регіонів.

При дослідженні бюджетних показників відповідних областей ми пересвідчилися в тому, що напрями економічної діяльності суб'єктів є досить необмеженими, а тому виникає потреба у комплексному аналізі критеріїв інвестиційної привабливості регіону. Саме поняття регіону включає декілька факторів його існування, а тому для формування стратегії розвитку в умовах фінансової децентралізації не доцільно схилитись лише до одного чи декількох факторів. Для зручного сприйняття їх можна об'єднати у такі групи як чинники із невизначеними наслідками, стабілізаційні та дестабілізаційні, кризові чинники. В їх складі знаходять місце чинники, що стосуються робочої сили, її вартості, ступеня професійності та якості, доходи населення та його купівельна здатність, це і умови для ведення проекту та наявність відповідно затребуваних спеціалістів, що зможуть забезпечити повну реалізацію проектів, усі аспекти регіональної політики, як от її стабільність, прозорість роботи органів влади та можливість взаємодії, а також наявність переваг у вигляді заохочувальних інструментів та програм для здійснення своєї діяльності. Не останнім критерієм є навколишнє середовище регіону та його географічні характеристики.

Щодо якісного регіонального розвитку пропонуємо звернути увагу на державну регіональну політику, яка впливає на економічні відносини, організаційно-управлінські чинники та посприяти розвитку інвестиційної сфери регіонів.

Коло цих напрямів та факторів не є обмеженим, це залежить від реального стану справ та досягнутого рівня розвитку кожного регіону. А одним із основних пріоритетів є реалізація інвестиційних проектів як можливостей для регіону для забезпечення сталого розвитку. Саме бюджетні ресурси є основним джерелом регіону, тому розглянуто такі інструменти як податкове стимулювання, субвенції, лізинг та гарантії, сприяння міжрегіональному співробітництву та спрощення системи оренди та володіння земельними ділянками. Частину цих інструментів уже успішно реалізовується в діяльності регіонів, так реалізація земельних активів забезпечується професійною системою вимірювання площі і обліку земель високої якості, а в умовах воєнного стану процедура набуття права власності відбувається за спрощеною системою, хоча варто врахувати, що є тимчасово і після припинення дії воєнного стану буде повернута стандартна процедура. Регіони мають бути готовими до цього і застосувати певні бюджетні чи фінансові інструменти.

Фінансовий механізм за допомогою якого регіон може отримати кошти на поворотній чи безповоротній основі для розвитку є фонди фінансування. Типовими є відшкодування відсотків за кредитами та фонди мікрокредитування. Перший інструмент оснований на ідеї, що органи влади сплачують частину відсотків за кредитом підприємців, які його отримали, а фонд - отримання невеликих позикових коштів підприємцям на тривалий строк та на поворотній основі. Нами було звернено увагу на фінансові механізми як інструменти підвищення інвестиційної привабливості регіонів, які зможуть зменшити навантаження на суб'єктів господарювання для здійснення певного виду економічної діяльності та сприяння розвитку інвестиційної привабливості регіонів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. №2456-VI.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#n1727>
2. Тодосійчук В.Л. Регіональна економіка. Підручник. Вінниця. ВДАУ. 2008. 434 с.
3. Васильєв С.В., Іванченко Н.М. Фактори і напрями покращення інвестиційної привабливості сільськогосподарського виробництва. *Інвестиції: практика та досвід*. № 9. 2016. С. 46 – 49.
4. Вербіцька І.І. Інвестиційна привабливість України: проблеми та перспективи. *Економіка та управління національним господарством*. Випуск 22. 2018. С. 150 – 54.
5. Гавриш І.І. Формування та розвиток привабливості регіонів України: маркетинговий підхід : дисертація: 08.00.05. Івано-Франківськ. 2018. С. 335.
6. Горблюк С. А. Сутність та ключові характеристики регіональної інноваційної системи. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2015. № 3. С. 137 - 144.
7. Горна М., Іщук Я., Халілова Т. Умови та фактори формування інвестиційної привабливості країн Східної Європи. *Міжнародна економічна політика*. № 2 (27) Київ. 2017. С. 137–155.
8. Грицаєнко Г., Грицаєнко М. Інвестиційна привабливість України. *Agricultural and resource economics*. 2017. Vol. 3. № 1. С. 80–93.
9. Економічний простір регіону в інтеграційній стратегії розвитку: колективна монографія. за заг. ред. М. Бутка. К.: Кондор-Видавництво. 2016. 432 с.
10. Європейська Бізнес Асоціація. Прогнози бізнесу 2022. URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analilyka/>
11. Інформація про виконання Хмельницького обласного бюджету за 2019 р. URL: <https://km-oblrada.gov.ua/informaciya-pro-vikonannya-oblasnogo-byudzhetu/>

12. Інформація про виконання Хмельницького обласного бюджету за 2020 р. URL: <https://km-oblrada.gov.ua/informaciya-pro-vikonannya-oblasnogo-byudzhetu/>
13. Інформація про виконання Хмельницького обласного бюджету за 2021 р. URL: <https://km-oblrada.gov.ua/informaciya-pro-vikonannya-oblasnogo-byudzhetu/>
14. Вержбицький О., Копійка О., Михайловська С. Комітет з логістики ЕВА: Біла книга портової галузі. 2018. 19 с.
15. Конституція України. відомості Верховної Ради України. від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#top>
16. Крихівська Н.О., Чернишова Г.М. Інвестиційна привабливість України: основні проблеми та шляхи їх вирішення. *Економіка і суспільство*. Випуск №9. 2017. С. 260 – 264.
17. Кузьменко О.В. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість регіонів України. *Економічний нобелівський вісник*. 2015. №1(8). С. 46–54.
18. Лещук Г.В. Інвестиційний розвиток сучасної регіональної інфраструктури. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Випуск 12. Частина 1. 2017. С. 183 – 186.
19. Мушеник І.М. Сутність та структура регіональних інноваційних систем. *Український журнал прикладної економіки*. 2016. Том 1. №5. С. 60 - 69.
20. Озімчук О. Вплив інвестицій на економічний розвиток України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 6. С. 224–227.
21. Опитування ЕВА. Бізнес-лідери дещо погіршили оцінку інвестклімату в Україні. URL: <https://eba.com.ua/biznes-lidery-deshho-pogirshyly-otsinku-investklimatu-v-ukrayini-opytuvannya-eva/>
22. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

23. Практичний посібник «Місцевий економічний розвиток: моделі, ресурси та інструменти фінансування». Проект «Партнерство для розвитку міст». Київ. 2018. Ч.1. 104 с.

24. Пилипенко Н.М. Принципи та фактори інвестиційної привабливості підприємства. Економічні проблеми сталого розвитку : *матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф.*, (м. Суми, 6-8 травня 2014 р.). у 2-х т. Суми : СумДУ, 2014. Т.1. С. 271 - 273.

25. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17 грудня 2020 р. № 1116- IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>

26. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 5 лютого 2015 р. № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>

27. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 р. № 1160- IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>

28. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>

29. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. №280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

30. Про обласний бюджет Одеської області на 2019 рік: Рішення Одеської обласної ради від 21 грудня 2018 р. №913 – VII.

31. Про обласний бюджет Одеської області на 2020 рік: Рішення Одеської обласної ради від 20 грудня 2019 р. № 1199 – VII.

32. Про обласний бюджет Одеської області на 2021 рік: Рішення Одеської обласної ради від 24 грудня 2020 р. № 43 – VIII.

33. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць: Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5205-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5205-17#Text>

34. Про стимулювання розвитку регіонів: Закон України від 8 вересня 2005 р. № 2850-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2850-15#Text>
35. Рзаєв Г.І., Вакулова В.О. Методики оцінки інвестиційної привабливості на рівні країни та перспективи їх використання в економічному аналізі. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2016. № 3 (1). С. 137–143.
36. Савіцька О. Особливості залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. № 24. С.277 –283.
37. Семенов В.Ф. Регіональна економіка: навч. посібн. Київ. МП «Леся», 2017. 595 с.
38. Соколова Л.В., Литвинова А.В. Оцінка інвестиційної привабливості регіонів України. Сучасні стратегії економічного розвитку: наука, інновації та бізнес-освіта : *матеріали наук.-практ. конф.* (м. Харків, 3 листопада 2020 р.). Харків, 2020. С. 315–318.
39. Соколова Л.В., Литвинова А.В. Теоретично-методичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості регіонів України. *Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка*. Випуск 54. 2021. С.177 –181.
40. Тарабукіна О.М. Інвестиційна привабливість території як мотивуючий фактор інвестиційної діяльності. *Інвестиції: практика та досвід*. № 12 . Житомир. ЖДТУ. 2018. С. 8 –11.
41. Хобта В.М. Управління інвестиціями: навчальний посібник. Донецьк: ДонНТУ. 2006. 394 с.
42. Чому зростає інвестиційна привабливість України – експерти. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/publications/chomu-zrostaieinvestitsijna-privablivist-ukrajini-eksperti-1594579.html>.
43. Asheim, B. T. Knowledge bases and regional innovation systems: Comparing Nordic cluster. *Research policy*. 2005. № 34 (8). P.131-140.
44. European Business Association. Інвестиційний потенціал регіонів України: посібник. 2018. С. 9

45. European Business Association. Індекс настроїв малого бізнесу за 2021 рік. URL: <https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2022/04/Prezentatsiya-rezultativ-doslidzhennya-1.pdf>
46. European Business Association. П'яте щорічне опитування іноземних інвесторів. Листопад 2020. URL: <https://eba.com.ua/nedovira-do-sudovoyi-systemy-posila-1-mistse-sered-pereshkod-dlya-inozemnyh-investytsij/>
47. European Business Association. Прогнози бізнесу на 2019 р. URL: https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2018/09/Business_Forecast_September_2018.pdf
48. European Business Association. Прогнози бізнесу на 2020 р. URL: <https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2019/09/business-forecast-2020.pdf>
49. European Business Association. Прогнози бізнесу на 2021 р. URL: <https://eba.com.ua/optymistiv-pomenshalo-60-ceo-ochikuyut-na-pozytyvnyj-rozvytok-svogo-biznesu-v-2021-rotsi/>
50. European Business Association. Регулярне опитування іноземних інвесторів: Спеціальний випуск. квітень 2019. URL: <https://eba.com.ua/borotba-z-koruptsiyeyu-pryznachennya-reformatoriv-na-klyuchovi-posady-ta-obmezhennya-vplyvu-oligarhiv-chogo-ochikuyut-investory-vid-novogo-prezydenta/>
51. Porter, M. E. Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors. New York: The Free Press, 1998. P.397.
52. William W. Beach and Tim Kane. Methodology: Measuring the 10 Economic Freedoms. Index of Economic Freedom Chapter 4. Ph.D. P. 39-55 URL: http://www.heritage.org/research/features/index/chapters/pdf/Index2008_Chap4